

KALLA KRIGET

CA ÅR 1945-1989

- Period av starka motsättningar mellan USA och Sovjetunionen, samt deras allierade stater
- Olika ideologiska, politiska och ekonomiska åsikter: kommunism i Sovjetunionen och kapitalism i USA
- Inget traditionellt krig mellan länderna
- Terrorbalans och kapprustning
- Starka kärnvapenmakter

BAKGRUND

- Tyskland ockuperat år 1945
- Landet i ruiner: städer sönderbombade, flera miljoner människor hemlösa, svält och epidemier, föräldralösa barn
- Stalin, Truman och Churchill träffades för att bestämma vad som skulle hända med Tyskland
- Andra världskriget slut men stora motsättningar mellan segermakterna

- Tyskland delades in i fyra ockupationszoner: en sovjetisk i öst, en amerikansk, en brittisk och fransk zon i väst
- Berlin delades in i fyra zoner (låg mitt i den sovjetiska zonen)

SAMARBETE I ÖST

- Länderna i Östeuropa kontrollerades av Sovjetunionen (sovjetiska armén)
- Kommunistiska regimer tog över styret
- All opposition tystades ner
- Militärt samarbete mellan Sovjetunionen, Polen, Tjeckoslovakien, Ungern, Rumänien, Bulgarien och Östtyskland (DDR) → Warszawapakten = skulle samordna krigsmakten i de kommuniststyrda länderna

SAMARBETE I VÄST

- USA:s president Harry S. Truman: hjälpa fria nationer som hotades av kommunismen = Trumandoktrinen
- Marshallhjälpen 1947: hjälp till drabbade länder i Europa (ej Sovjetunionen eftersom de ansåg att det skulle stärka USA:s makt i Europa)
- 1949 bildades Atlantpakten, NATO, som skulle samordna det militära försvaret

- Samarbete mellan Västtyskland, Frankrike, Italien, Belgien, Nederländerna, Luxemburg – European Economic Community, EEC, bildades 1957 – blev sedan EU

JÄRNRIDÅN

- Berlinmuren byggdes 1961 – ingen i öst fick resa till väst: kontrollerades av vakter

SOVJETUNIONEN

- Josef Stalin – diktator fram till sin död år 1953
- Sovjetunionen var hårt drabbad av kriget men Stalin införde ett återuppbyggnadsarbete: mål för produktionen fram till 1960
- Stål- och koltillverkningen ökade, samt oljeutvinningen, stor krigsmakt
- Kommunistpartiet var enda tillåtna partiet
- Planekonomi
- Allmän rösträtt men medborgarna ägde ingen valfrihet utan röstade på de kandidater som kommunistpartiet godkände
- Kommunistpartiet kontrollerade samhällslivet

USA

- Vid krigsslutet svarade USA för 60 % av världens totala industriproduktion
- Inga bomber hade förstört några amerikanska städer, relativt få soldater hade dödats i kriget
- Atombomberna i Japan visade att USA var världens starkaste militärmakt
- Demokrati
- Välfärdsstat

OLIKA ÅSIKTER ÖST, VÄST

Åsikter i öst:

- gav USA skulden för det Kalla krigets utbrott
- Sovjetunionen anfallits från väst i två världskrig
- kapitalistiska världen byggde upp kärnvapen runt Sovjetunionen
- väst ville förgöra kommunismen
- Marshallhjälpen var till för att de amerikanska företagen skulle få mer inflytande i Europa

Åsikter i väst:

- gav Sovjetunionen skulden för ha orsakat Kalla kriget
- överallt hade Röda armén och kommunismen tagit makten genom valfusk och kupper
- stor risk att kommunismen tog över väst: exempel var Pragkuppen 1948 när kommunisterna i Tjeckoslovakien störtade den demokratiska regeringen och tog makten

Spänningen mellan länderna skedde först i Europa men sen deltog länderna i andra konflikter i världen...

- Koreakriget 1950-1953
- Vietnamkriget 1955-1975
- Suezkrisen 1956
- Kubakrisen 1962
- Sexdagarskriget 1967
- Oktoberkriget 1973
- Afghansk-sovjetiska kriget 1979-1989

KOREAKRIGET 1950-1953

- Korea ockuperats av Sovjetunionen och USA i slutet av andra världskriget
- Kriget slut landet delades i två delar: Nordkorea blev en kommuniststyrd diktatur med stöd av Sovjetunionen och Sydkorea blev en militärdiktatur med stöd av USA
- År 1950 anföll nordkoreanska trupper Sydkorea – FN:s säkerhetsråd protesterade och skickade trupper (de flesta var amerikaner)

- Första konflikten i Kalla kriget – trappades inte upp: Sovjet höll sig utanför kriget och USA använde inte kärnvapen
- Kina på Nordkoreas sida
- Ställningskrig
- År 1953 vapenstillestånd och Korea fortsatte vara delat
- Något fredsavtal har ännu inte skrivits mellan länderna

VIETNAMKRIGET ÅR 1955-1975

- Vietnam, fransk koloni sedan 1800-talet tillsammans med Laos och Kambodja: Franska Indokina
- Japan erövrade området under andra världskriget
- Frankrike ville återta sin makt efter krigets slut – stora uppror från befolkningen och Frankrike tvingades lämna landet
- Ledare för motståndet var Ho Chi Minh – grundade kommunistpartiet och befrielseorganisationen Viet Minh
- Frankrike fick ekonomiskt stöd av USA

- År 1954 förlorade Frankrike ett stort nederlag i norra Vietnam och lämnade Indokina
- Vietnam skulle delas i två delar enligt stormakterna: i norr skulle Viet Minh ha makten och i söder en franskvänlig regering
- Efter 2 år skulle fria val hållas för att landet skulle kunna återförenas
- I norra delen tog kommunisterna makten och i söder uppstod en militärdiktatur

- Syd fick stöd av USA och blev en egen stat
- Inga fria val blev av
- År 1960 bildade oppositionen i syd Nationella befrielsefronten *FNL*: återföreana Vietnam genom att störta militärregeringen
- FNL dominerades av kommunister och fick stöd av nord + vapen från Kina och Sovjet

- Från år 1964 började USA sätta in fler soldater för att stödja syd mot FNL – ville stoppa kommunismens spridning i Asien
- Civilbefolkningen hårt drabbad: bombplan, bensingelé (napalm), splitterbomber, kemisk krigsföring Agent Orange: avlöva skogen och förstöra åkrarna, stora gifter spreds
- Stora protester över hela världen för USA:s krigsföring

- USA invaderade också Laos och Kambodja
- År 1972 försökte USA göra ett sista försök att vinna kriget men det lyckades inte och USA drog sig ur kriget år 1973
- Kriget fortsatte som ett inbördeskrig – avslutades år 1975 när FNL tågade in i Sydvietnam
- År 1976 blev Vietnam åter ett enat land

- Samtidigt störtades gerillarörelserna i Laos och Kambodja
- Inte helt fred i Indokina: i Kambodja hade de "röda khmererna" sin ledare Pol Pot tagit makten år 1975 – fruktansvärd terror
- Konflikter mellan Vietnam och Kambodja
- År 1978 invaderade Vietnam Kambodja och tillsatte en ny kambodjansk regering
- Striderna fortsatte in på 1990-talet
- År 1993 kunde man hålla val övervakade av FN och man hoppades på fred
- Pol Pot avled år 1998 innan han hann ställas inför rätta, åtalad för folkmord

KUBAKRISEN OKTOBER ÅR 1962

- Kuba hade länge varit en diktatur när diktatorn störtades 1959 – Fulgencio Batista
- Fidel Castro och hans kommunistparti tog makten år 1959 efter ett inbördeskrig
- Castro var nationalist och radikal socialist och ville värna om landets oberoende och avskaffa de sociala orättvisorna
- USA reagerade starkt på Castros införande av kommunism (Kuba nära USA)

- USA slutade köpa kubanskt socker vilket var en katastrof eftersom sockret var viktigt för den kubanska ekonomin
- USA stödde även kubanska flyktingar för att störta Castro men detta misslyckades
- Sovjetunionen stödde Castro och köpte socker från Kuba + gav sovjetiskt bistånd → Kuba beroende av Sovjetunionen
- I oktober år 1962 upptäckte amerikanska spaningsplan att sovjetiska raketbaser höll på att byggas på Kuba – raketerna kunde förses med kärnvapen och kunde nå amerikanska städer långt bort, t ex Washington

- USA:s president John F Kennedy resonerade att varningarna för ett anfall från Sovjet skulle minska dramatiskt
- Den 22 oktober beordrade Kennedy amerikanska örlogsfartyg att blockera Kuba för att stoppa de sovjetiska fartygen som var lastade med robotar
- I sex dagar fanns hot om kärnvapenattacker
- Skulle de sovjetiska fartygen ta sig igenom amerikanarna?

- En stor amerikansk invasionsstyrka var samlad i Florida, redo att ingripa – skulle amerikanerna använda sina kärnvapen mot Kuba?
- Hot om ett tredje världskrig...
- Den 28:e oktober närmade sig de sovjetiska fartygen men de vände med order från Sovjets ledare Nikita Chrusjtjov
- Senare kom Kennedy och Chrusjtjov överens om att Sovjet inte skulle placera raketer på Kuba och USA skulle inte ingripa ön

BREZJNEVDOKTRINEN

- Sovjet hade kontroll över Östeuropa både genom Röda armén och genom Warszawapakten
- När Leonid Brezjnev styrde Sovjetunionen bestämdes det att Sovjet hade en skyldighet att ingripa militärt i kommunistiska styrda länder om regimen hotades = Brezjnevdoktrinen

1980-TALET

- Under 1980-talet anslöt sig fler länder till EG
- Stora förändringar i Östeuropa – i Polen anslöt sig flera miljoner människor till en fackförening, ”Solidaritet” → stora demonstrationer mot prishöjningar, brist på mat och kommuniststyret
- Trots förbud mot fackföreningar lyckades ”Solidaritet” överleva – många präster engagerade sig i kampen och kyrkorna var välfyllda. Kyrkomötena blev ett sätt att protestera mot kommunismen

- Michail Gorbatsjov generalsekreterare i Sovjetunionen
- År 1985 påbörjades ett stort reformarbete – politiska fångar släpptes, man fick köpa västerländska tidningar och TV och tidningar började rapportera om tidigare förbjudna nyheter
- Mer öppenhet i Sovjetunionens parlament, Högsta Sovjet
- I de baltiska länderna började allt fler ifrågasätta kommunistpartiets och Sovjets inflytande
- Stora demonstrationer i flera länder

- I Ungern hade det tidigare tillåtits ekonomiska reformer och västerländska företag (privata) etablerades och man tog ut de priser man ville
- År 1989 öppnade Ungern gränsen till Österrike!
- I Östtyskland demonstrerade hundratusentals människor mot kommuniststyret

- Torsdagen den 9:e november år 1989 öppnades gränsstationerna mellan Öst- och Västberlin – Berlinmuren öppnades
- Efter att Berlinmuren öppnats blev läget mer ohållbart i Östeuropa
- Mot slutet av år 1989 föll de sista kommunistiska regimerna i Tjeckoslovakien, Rumänien och Bulgarien

- I Sovjetunionen pågick förändringarna i större takt – många folkgrupper krävde självständighet från Moskva
- På juldagen år 1991 flaggades den sovjetiska flaggan för sista gången...
- Sovjetunionen hade slutat existera och blev Ryssland
- 15 nya självständiga stater bildades
- Även Warszawapakten upplöstes

Kalla kriget var över...